

12 APR 2012

Bioteknologinemnda

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: 201000188

Vår ref.: 2011/66

Dato: 30.03.2012

Høringsuttalelse – Forslag til politiregisterforskrift

Bioteknologinemnda viser til høringen hos Justis- og beredskapsdepartementet datert 15.02.2012 med høringsfrist 30.03.2012. Bioteknologinemnda har ikke fått tilsendt høringen, men ønsker å gi noen innspill som angår DNA-registeret og biologisk materiale. Nemnda behandlet høringen på nemndsmøtet 28.–29. mars 2012.

Generell kommentar

Denne høringen gjelder de resterende fem av i alt tolv deler av politiregisterforskriften. De første syv ble sendt på høring i juni 2011, og Bioteknologinemnda uttalte seg til disse i høringsbrev 14.10.2011. Nemnda uttalte seg da spesielt om håndtering av biologisk materiale, genetiske opplysninger og andre biologiske opplysninger i politiet, påtalemyndighet og etterretning, om videre bruk internt og utlevering av materiale og opplysninger til andre instanser og andre formål, samt om vandelsattest ved vurdering av par for assistert befruktning¹.

Bioteknologinemnda uttalte seg i juni 2006 om DNA-registeret da NOU 2005:9 Lov om DNA-registrering i strafferettspleien var på høring.²

Bioteknologinemnda konsentrerer seg her om de delene av høringene som gjelder DNA-registeret og innsamling og destruksjon av biologisk materiale til DNA-analyse.

Forslag til endringer i DNA-registeret

Det er i høringen foreslått noen få endringer i DNA-registeret. Det er blant annet tatt inn forslag til bestemmelser som:

- presiserer delt databehandlingsansvar mellom Kripos og politimestrene ved innsending av DNA-prøver til analyse
- presiserer forholdet til databehandler og fastslår at denne etter avtale kan foreta sammenligninger som ellers skulle vært gjort i registeret, forutsatt at slik sammenligning skjer i samme sak
- innebærer en utvidet adgang til å søke profiler fra lik mot DNA-registeret

¹ Se Bioteknologinemndas uttalelse [Høringsuttalelse: Forslag til politiregisterforskrift, 14.10.2011](#).

² Se Bioteknologinemndas uttalelse [Høring: NOU 2005:19 Lov om DNA-registrering til bruk i strafferettspleien, 29.05.2006](#).

DNA-profilering basert på samtykke

Det er i forskriften som nå er på høring lagt til rette for at et frivillig samtykke kan være grunnlaget for innhenting av DNA-profil.

Datatilsynet sendte i februar i år et brev til Justis- og beredskapsdepartementet der de problematiserte samtykke som grunnlag for å innhente biologisk materiale og registrere DNA-profiler (som eliminasjonsprofiler i eliminasjonsregisteret) av personer som ikke er mistenkt³. Dette blir kalt "DNA-screening" og gjøres for eksempel av personer i et lokalsamfunn når man er på jakt etter en lokal gjerningsmann.

Datatilsynet stilte i brevet spørsmål ved hvor frivillig et samtykke til slik innhenting egentlig er, og om det ikke i stedet av noen kan oppfattes som en plikt. I Storbritannia har det vært stor diskusjon om DNA-profiler fra frivillige og uskyldige kan beholdes fremfor å slettes, eventuelt ved at profilene anonymiseres ved at identiteten fjernes⁴.

Bioteknologinemndas kommentar:

Bioteknologinemnda mener at det må lages gode rutiner og informasjon når et frivillig samtykke, fremfor skjellig grunn til mistanke, skal legges til grunn for DNA-profilering. Siden de fleste vil si ja til en slik oppfordring ut fra et ønske om å hjelpe med å oppklare en sak, må det sikres gode rutiner for å slette profiler som det ikke er grunn til å bruke videre i saken. Nemnda mener at aidentifiserte DNA-profiler etter "DNA-screening" i noen tilfeller kan benyttes til kvalitetssikring, men at dette må gjøres innen rimelig tid, før data så slettes. Det biologiske materiale som er benyttet for å lage disse profilene, bør destrueres etter at DNA-profilene er laget.

Delegering av databehandlingsansvaret

Det er i forslaget til forskrift (§ 45-5) foreslått at databehandlingsansvarlig (Kripos) kan delegerer databehandling til analyseinstitusjonen. Annet ledd presiserer forholdet til databehandler ved delegering og fastslår at denne etter avtale kan foreta sammenligninger som ellers skulle vært gjort i registeret, forutsatt at slik sammenligning skjer i samme sak.

Det er gjennom Datatilsynet og mediene blitt kjent at DNA-registeret ikke har vært behandlet i tråd med regelverket⁵. Rettsmedisinsk Institutt hadde oppbevart både en kopi av DNA-registeret og biologisk materiale uten tillatelse. Kripos hadde forstått regelverket på samme måte som Datatilsynet. Det var de som hadde ansvaret for registeret, og de hadde ikke godkjent behandlingen av opplysningene. Siden dette er Rettsmedisinsk Institutt overført til Folkehelseinstituttet.

Det er i forslaget til forskrift presisert at Kripos har behandlingsansvaret og at det skal etableres behandlingsavtaler som presiserer forholdet til analyseinstitusjonen og hva de kan foreta seg på vegne av Kripos.

³ Se Datatilsynets brev til Justis- og beredskapsdepartementet "Samtykke som rettslig grunnlag for etterforskning – særlig om DNA-screening iht straffeprosesslovens § 158 annet ledd", 16.02.2012.

⁴ Se <http://www.guardian.co.uk/politics/dna-database>

⁵ Se oppslag i VG 29.03.2011.

Bioteknologinemndas kommentar:

Bioteknologinemnda støtter at det i forskriften nå settes krav om klare regler og avtaler ved delegering av databehandlingen fra Kripos til analyseinstitusjonen som håndterer DNA-profilene, og at det må være gode rutiner for at dette overholdes.

Bruk av DNA-profil for identifisering av lik

Det foreslås at forskriften åpner for at man i større grad kan benytte DNA-registeret til å identifisere lik.

Bioteknologinemnda uttalte seg om dette i uttalelsen i 2005:

Bioteknologinemnda er for øvrig enig i at registeret kan benyttes til identifikasjon dersom det gjøres likfunn, selv om det ikke er direkte indikasjoner på at noe kriminelt er begått. I denne sammenhengen holder det at undersøkelsen karakteriseres som etterforskning.

Bioteknologinemndas kommentar:

Bioteknologinemnda støtter at det nå presiseres at DNA-registeret kan benyttes til identifisering av lik. Det må imidlertid ikke føre til at flere enn ellers legges inn i DNA-registeret, fordi hensynet til fremtidig identifisering av lik ikke skal være et formål med registeret.

Bioteknologinemnda vil samtidig fremheve betydningen av rettsmedisinske obduksjoner ved unaturlig død der det ikke er påvist noe kriminelt forhold. Det er viktig at disse følges opp med forskning både som en kvalitetssikring av helsevesenet og som en del av rettsstaten. For denne forskningen finnes det ingen alternative kilder for innsamling av prøver. Forskning på sykdom som kan gi plutselig død foregår i dag på prøver fra rettslige obduksjoner med godkjenning fra REK og Datatilsynet og med støtte fra pasientorganisasjonen. Bioteknologinemnda mener dette er viktig forskning og er bekymret for at antall obduksjoner er betydelig redusert i Norge gjennom den siste tiden.

Utlevering av opplysninger fra DNA-registeret

Forslaget til forskrift (§ 45-12) sier at opplysninger fra DNA-registeret ikke skal utleveres etter politiregisterloven kapittel 5 og 6 med mindre dette skjer til formål som nevnt i politiregisterloven §§ 22, 26 og 33. Disse paragrafene omfatter utlevering av opplysninger til utlandet (§ 22), taushetsplikt i den enkelte straffesak (§ 26) og taushetsplikt ved forskning (§ 33).

Utlevering til utlandet

Forslaget til forskrift omfatter også Norges deltakelse i Prüm-avtalen. Denne skal sikre at medlemslandene har tilgang til det norske DNA-registeret ved elektroniske søk. Søket skal i utgangspunktet kun gi treff eller ikke-treff. Forskriften ser ut til å kunne omfatte også utlevering til utlandet også i andre situasjoner, blant annet etterforskningsformål, som inkluderer utenlandske samarbeidende politimyndigheter og sikkerhets- og etterretningstjenester for å avverge eller forebygge lovbrudd.

Bioteknologinemndas kommentar:

Bioteknologinemnda støtter at DNA-registeret kan benyttes i politi- og sikkerhetssamarbeid med utlandet. Dersom det er snakk om utlevering av DNA-profilen og identiteten som det har vært treff på, mener nemnda det er uproblematisk. Dersom det er snakk om å overføre deler av registeret til utlandet, mener nemnda det ikke burde være anledning til det.

Utlevering til forskning

Forskriften åpner for at DNA-profiler i DNA-registeret og utenfor kan benyttes til forskning. Det er i politiregisterloven åpent for bruk av opplysninger til forskning:

§ 33. Taushetsplikt ved forskning

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdmessig ulempe for andre interesser, kan det bestemmes at opplysninger i det enkelte tilfelle gis til bruk for forskning, uten hinder av taushetsplikten i § 23.

I straffesaker treffes beslutning etter første ledd av riksadvokaten og for øvrig av Politidirektoratet, eller av Justisdepartementet for så vidt gjelder opplysninger i saker som behandles av Politiets sikkerhetstjeneste.

Bestemmelsene i forvaltningsloven § 13d annet og tredje ledd og § 13e kommer til anvendelse så langt de passer.

Bioteknologinemndas kommentar:

Bioteknologinemnda fraråder at DNA-profiler benyttes til forskning dersom de er knyttet til identitet. Når det gjelder aidentifiserte DNA-profiler, vil vi gjenta det vi sa i uttalelsen fra 2006:

Bioteknologinemnda er også skeptisk til forslaget om at man eventuelt kan benytte DNA-profilene i en aidentifisert form fra DNA-registeret. Et slik materiale vil alltid være selektert, og det vil medføre at det kan reises faglige så vel som etiske spørsmål knyttet til at slikt materiale skal brukes til forskning.

Oppbevaring av biologisk materiale etter DNA-profilering

Det er i forslaget til politiregisterforskrift, som i politiregisterloven, spesifisert at det biologiske materiale skal destrueres etter at det er laget en DNA-profil:

§ 45-18 Destruering av biologisk materiale

Biologisk materiale som har vært analysegrunnlag for DNA-profiler skal destrueres så snart registrering av profilen har funnet sted eller formålet med undersøkelsen er oppnådd, jf. straffeprosessloven § 158 annet ledd.

Spormateriale som antas å ha tilknytning til uoppklart straffesak kan oppbevares så lenge det finnes hensiktsmessig.

Bioteknologinemnda var i sin uttalelse i 2006 delt i oppfatningen om det biologiske materiale skulle destrueres etter DNA-profilering. En enstemmig nemnd mente at det biologiske materialet ikke skulle benyttes til forskning:

Bioteknologinemnda vil fraråde at det blir adgang til noen form for forskning på det biologiske materialet i registeret. Registeret skal ha kun ett formål: identifikasjon.

Dersom materialet også kan brukes til andre formål, kan det sås tvil om sikkerhet og bruk av registeret.

Siden den gang har det vært en enorm utvikling innen molekylære analysemetoder, og store mengder informasjon kan hentes ut av biologisk materiale. Biologisk materiale som kan hentes inn i forbindelse med DNA-profiler, kan være ønskelig å benytte videre i forskning. Folkehelseinstituttet har fra før store biobanker som benyttes til forskning. Disse prøvene er imidlertid i hovedsak innhentet til helseforskning og er basert på et samtykke til dette.

Bioteknologinemndas kommentar:

Bioteknologinemnda anbefaler at det avtales og etableres gode rutiner for å destruere biologisk materiale etter at DNA-profilen er tatt. Nemnda fraråder at biologisk materiale innhentet for DNA-profilering benyttes til forskning uten et eksplisitt samtykke fra den materialet stammer fra.

Med vennlig hilsen

Lars Ødegård

Lars Ødegård
leder

Sissel Rogne
direktør

Saksbehandler: Grethe S. Foss, seniorrådgiver